

Číslo konania: PUSR-2023/9039-3/39805/JEN
Bratislava 18. 05. 2023

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky (ďalej iba „Pamiatkový úrad SR“) ako miestne a vecne príslušný správny orgán v zmysle ustanovenia § 9 ods. 3 a § 10 ods. 2 písm. e) zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (ďalej iba „pamiatkový zákon“) vydáva podľa § 15 ods. 1 pamiatkového zákona v súlade s ustanovením § 46 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej iba „správny poriadok“) toto

r o z h o d n u t i e :

Pamiatkový úrad SR podľa ustanovenia § 15 ods. 1 pamiatkového zákona v spojení s ustanovením § 2 ods. 2 pamiatkového zákona

v y h l a s u j e z a n á r o d n ú k u l t ú r n u p a m i a t k u

Kalváriu na Cintorínskej ul. 1 v Stupave, okr. Malacky, parc. reg. KN C č. 2, k. ú. Stupava, v rozsahu: **kaplnka krížovej cesty I. – XIV., náhrobník so sochou, náhrobník so sochou, múr ohradný, úprava sadovnícka**. V zmysle listu vlastníctva č. 3873 je parcela reg. KN-C č. 2, k. ú. Stupava, na ktorej sa nachádzajú predmetné nehnuteľnosti vo vlastníctve Rímskokatolíckej cirkvi, farnosť Stupava, Kalvárska 406/1, 900 31 Stupava. Kaplnka r. k. Krista Trpiteľa (ústredná kaplnka v areáli kalvárie je evidovaná ako NKP pod č. ÚZPF: 546/1.

O d ô v o d n e n i e

V zmysle § 2 ods. 3 pamiatkového zákona je kultúrna pamiatka podľa tohto zákona hnutelná vec alebo nehnuteľná vec pamiatkovej hodnoty, ktorá je z dôvodu ochrany vyhlásená za kultúrnu pamiatku.

Pamiatkový úrad SR začal dňa 03. 05. 2023 správne konanie vo veci vyhlásenia Kalvárie v Stupave (ďalej aj „predmetný súbor“) za národnú kultúrnu pamiatku na základe podkladu pre vyhlásenie národnej kultúrnej pamiatky (ďalej len „podklad“), ktorý vypracoval Pamiatkový úrad SR z vlastného podnetu.

Účastníkovi konania – Rímskokatolíckej cirkvi, farnosť Stupava bolo oznámenie o začatí konania spolu s podkladom rozhodnutia doručené dňa 03. 05. 2023. Účastníkovi konania Mestu Stupava, bolo oznámenie o začatí konania spolu s podkladom rozhodnutia doručené dňa 03. 05. 2023.

Účastníci konania sa v stanovenej lehote 10 dní k podkladu a k oznámeniu o začatí správneho konania nevyjadrili.

Pamiatkový úrad SR v priebehu správneho konania zistil skutočný stav veci tak, ako to ustanovuje § 32 ods. 1 správneho poriadku, pričom vychádzal najmä z predloženej historickej, spoločenskej, urbanistickej, architektonickej, výtvarnej a umelecko-remeselnej charakteristiky hodnôt predmetného súboru. Následne posúdil splnenie kritérií podľa § 15 ods. 1 pamiatkového zákona, podľa ktorého sa vec alebo súbor takých vecí, ktorá má pamiatkovú hodnotu, vyhlasuje za národnú kultúrnu pamiatku. Keďže podklad pre vyhlásenie národnej kultúrnej pamiatky jednoznačne preukázal pamiatkovú hodnotu, ktorou je podľa § 2 ods. 2 pamiatkového zákona súhrn významných historických, spoločenských, krajinných, urbanistických, architektonických, vedeckých, technických, výtvarných alebo umelecko-remeselných hodnôt, pre ktoré môžu byť veci predmetom individuálnej alebo územnej ochrany, došlo k splneniu kritérií na vyhlásenie kalvárie ako súbor nehnuteľných vecí za národnú kultúrnu pamiatku vo verejnom záujme.

Správny orgán vychádza zo skutočnosti, že kalvária s kaplnkou Krista Trpiteľa v Stupave nadväzuje na miestnu tradíciu - postavená bola na mieste, kde stála kalvária už v minulosti, v centrálnej časti obce, blízko kaštieľskeho parku a východne od Kostola svätého Štefana Kráľa. Pozoruhodná je architektonická invenčnosť ústrednej kaplnky Krista Trpiteľa s dvojpodlažnou dispozíciou – prízemie ako otvorené podlubie s galériou morových svätcov a nad tým hlavné podlažie ako priestor bohoslužieb. Osobité je aj riešenie oltárnej apsidy vo vnútri lode obohnanej ochodzou na spôsob veľkých stredovekých kláštorných kostolov a katedrál. Kaplnka je príkladným zhmotnením triumfu barokovej zbožnosti v malomestskom prostredí západného Slovenska. Areál kalvárie má šesťuholníkový pôdorys ohraničený múrom a kaplnkou Krista Trpiteľa situovanou na miernej terénnej vyvýšenine vo východnej časti, s hlavnou fasádou orientovanou na západ. Vstup do areálu je situovaný v západnej časti múru a tvorený je dvojkridlovou kovovou bránou, ku ktorej vedie päť schodov. Štrnásť zastavení krížovej cesty je zakomponovaných do múru v podobe malých pilierových kaplniek s nikou na vnútornej strane, v ktorej je situovaný reliéf s výjavom. Do pôvodného obvodového múru boli vsadené pravdepodobne v 2. polovici 19. storočia. Kovové reliéfy vznikli súčasne s výstavbou, resp. začiatkom 20. storočia. Voľnú plochu areálu kalvárie pokrýva trávnatý porast, v ktorého západnej časti je situovaný jedinec lipy. Stredovou osou v smere Z-V vedie chodník tvorený zámkovou dlažbou, ktorý sa rozdeľuje k obojstranným schodiskám po stranách kaplnky Krista Trpiteľa. Pred západnou fasádou kaplnky sú vo voľnej ploche situované dva náhrobníky so sochou s figurálnym motívom. Areál kalvárie bol už v prvej stavebnej etape vymedzený ohradným múrom, do ktorého boli sekundárne vstavané kaplnky krížovej cesty tvoriace intaktnú súčasť kalvárie a vhodne dopĺňajúce význam a ideológiu celého areálu. Historickú a výtvarnú hodnotu pridávajú spomínané dva pálfyovské náhrobníky, z ktorých jeden je pravdepodobne dielom klasicistického sochára Jana Roidtnera. Sadovnícka úprava vytvára prostredie obklopujúce historický stavebný objekt a zvýrazňuje v urbanizme obce vstup do areálu a jeho významnosť. Areál Kalvárie v Stupave je tak ojedinelým a cenným konceptom spomedzi kalvárií na našom území.

Kaplnky krížovej cesty (14 stavebne zhodných objektov) sú v zmysle § 2 ods. 2 pamiatkového zákona nositeľom súboru pamiatkových hodnôt:

Hodnoty urbanistickej: Kaplnky krížovej cesty tvoria súčasť kalvárie, ktorej areál sa významne podieľa na priestorovej a urbanistickej štruktúre centrálnej časti obce. Kalvária predstavuje intaktne zachovanú súčasť historickej štruktúry Stupavy.

Hodnoty architektonickej: Jednotlivé zastavenia krížovej cesty majú jednoduché architektonické prevedenie v podobe pilierových kaplniek vsadených do ohraného múru. Celkový výraz kaplniek korešponduje s architektúrou ústrednej kaplnky Krista Trpiteľa, ktorej úprava prebehla v čase výstavby krížovej cesty v 2. polovici 19. storočia. Obdobné riešenie krížovej cesty predstavuje napríklad krížová cesta v Diakovciach, Báci, Komárne, Matiašovciach, Senci a Veľkých Uľanoch. V spomínaných lokalitách sa obmieňa typ krížovej cesty, kedy kaplnky jednotlivých zastavení predstavujú jednoduchú pilierovú architektúru vsadenú do ohradného múru vymedzujúceho areál kalvárie.

Hodnoty výtvarnej: Súčasťou kaplnky krížovej cesty je kovový reliéf osadený v nike na čelnej strane, pochádzajúci z doby výstavby kaplniek, resp. zo začiatku 20. storočia. Reliéf každej kaplnky má pravouhlý formát osadený v jednoduchom profilovanom ráme s volútovým nadstavcom s krížom a číslom zastavenia v hornej časti. Kompozícia scény zaberá takmer celú plochu reliéfu a odohráva sa častokrát pred architektonicky stvárneným pozadím, samotný výjav znázorňuje jednotlivú scénu z krížovej cesty. Rovnaké reliéfné vyobrazenia výjavov možno nájsť v Diakovciach, Novej Bani, Starej Turej, Topolčiankach.

Múr ohradný je v zmysle § 2 ods. 2 pamiatkového zákona nositeľom súboru pamiatkových hodnôt:

Hodnoty urbanistickej: Múr ohradný vymedzuje areál kalvárie, ktorý sa významne podieľa na priestorovej a urbanistickej štruktúre centrálnej časti obce. Kalvária predstavuje intaktne zachovanú súčasť historickej štruktúry Stupavy.

Hodnoty architektonickej: Ohradný múr ma jednoduché architektonické prevedenie šesťuholníkového pôdorysu so vstupom na západnej strane a tvorí autentickú súčasť kalvárie. Múr svojim architektonickým prevedením korešponduje s kaplnkou Krista Trpiteľa a kaplnkami zastavení krížovej cesty, ktoré boli do neho vsadené v 2. polovici 19. storočia v rámci úprav hlavnej kaplnky.

Náhrobník so sochou je v zmysle § 2 ods. 2 pamiatkového zákona nositeľom súboru pamiatkových hodnôt:

Hodnoty urbanistickej: Náhrobník so sochou plačky svojim situovaním pred hlavnou fasádou kaplnky Krista Trpiteľa predstavuje dominantný prvok voľnej plochy areálu kalvárie a výrazne sa podieľa na jeho urbanistickej štruktúre.

Hodnoty architektonickej: Súčasťou náhrobníka je pilier hranolovej formy, na čelnej strane s priestorom na umiestnenie nápisovej tabule, na vrchu s fragmentom antikizujúceho stĺpu, na ktorom je umiestnený krucifix. Pilier svojou vertikálnou orientáciou a proporciami harmonicky dotvára celkový výraz náhrobníka, ktorého hlavnou výtvarnou zložkou je socha plačky situovaná vedľa neho z južnej strany.

Hodnoty výtvarnej: Socha plačky predstavuje kvalitne prevedené sochárske dielo, ktorého autor je zatiaľ neznámy klasicistický sochár. Na postave ženy sa odráža dôraz kladený na zmysel pre realitu, čoho dôkazom je anatomicky presná výstavba tela. Dramatický výraz tváre ženy a gesto podopretej hlavy umocňujú ideologický význam celého diela.

Hodnoty historickej: Náhrobník so sochou upomína na miesto posledného odpočinku členov stupavskej vetvy rodiny Pálffy.

Náhrobník so sochou je v zmysle § 2 ods. 2 pamiatkového zákona nositeľom súboru pamiatkových hodnôt:

Hodnoty urbanistickej: Náhrobník so sochou plačky svojim situovaním pred hlavnou fasádou kaplnky Krista Trpiteľa predstavuje dominantný prvok voľnej plochy areálu kalvárie a výrazne sa podieľa na jeho urbanistickej štruktúre.

Hodnoty architektonickej: Súčasťou náhrobníka je pilier jednoduchej hranolovej formy, na čelnej strane s priestorom na umiestnenie nápisovej tabule a na vrchu s osadenou baňatou vázou s vavrínovým vencom. Pilier svojou vertikálnou orientáciou a proporciami harmonicky dotvára celkový výraz náhrobníka, ktorého hlavnou výtvarnou zložkou je socha plačky situovaná vedľa neho z južnej strany.

Hodnoty výtvarnej: Socha plačky predstavuje kvalitne prevedené sochárske dielo, ktorého pôvodný inšpiračný zdroj možno nájsť v Canovovom náhrobníku Márie Kristíny z roku 1805. Socha je pravdepodobne dielom klasicistického sochára Jána Roidtnera, ktorý pôsobil v Bratislave. Roidtner zachytil ženskú postavu v miernom pohybe naznačenom rozkročenými nohami s dôrazom kladeným na zmysel pre realitu, čoho dôkazom je anatomicky presná výstavba tela, dokonalosť modelácie a vrstvenie povrchu.

Hodnoty historickej: Náhrobník so sochou je upomienkou na miesto posledného odpočinku členov stupavskej vetvy rodiny Pálffy.

Úprava sadovnícka je v zmysle § 2 ods. 2 pamiatkového zákona nositeľom súboru pamiatkových hodnôt:

Hodnoty urbanistickej a krajinnej: sadovnícka úprava je neoddeliteľnou súčasťou areálu kalvárie. Je významným historickým urbanistickým celkom v urbanizme obce. Sadovníckej úpravy zohrávala významnú úlohu v urbanistickom vývoji sídla a ide o intaktne zachovanú súčasť historickej štruktúry, ktorá si do súčasnosti zachovala pôvodnú rozlohu, pôdorys a parceláciu – pôvodná historická štruktúra.

Hodnoty architektonickej: pôvodná architektúra biotickej časti - porastovej štruktúry slúžila na podporenie významu a dôležitosti celej kalvárie. Napriek tomu, že architektúra biotickej časti pôsobí najmä jedným stromom (pôvodne dvoma), tak jej umiestnenie a voľba druhov hovorí o cieleňom a premyslenom zámere, ktorým sa sledovalo pozdvihnutie celého areálu ako dôležitej štruktúry v obci. Takéto hmotové riešenie je typickým príkladom klasicizmu na Slovensku uplatňovanom v okolí kostolov alebo sakrálnych stavieb.

Hodnoty historickej a spoločenskej: dôležitý doklad tak historického vývoja záhradnej a parkovej tvorby ako aj vývoja spoločnosti, kultúrno-spoločenského života a jeho potrieb v oblasti cirkevného života.

Kalvária ako súbor vyššie uvedených objektov s individuálnymi pamiatkovými hodnotami vykazuje pamiatkové hodnoty v zmysle § 2 ods. 2 pamiatkového zákona: historickú, spoločenskú, urbanistickú, krajinnú, architektonickú a výtvarnú.

V zmysle § 27 ods. 1 pamiatkového zákona základná ochrana kultúrnej pamiatky je súhrn činností a opatrení vykonávaných na predchádzanie ohrozeniu, poškodeniu, zničeniu alebo odcudzeniu kultúrnej pamiatky, na trvalé udržiavanie dobrého stavu vrátane prostredia kultúrnej pamiatky a na taký spôsob využívania a prezentácie, ktorý zodpovedá jej pamiatkovej hodnote a technickému stavu.

Podľa § 27 ods. 2 pamiatkového zákona v bezprostrednom okolí nehnuteľnej kultúrnej pamiatky nemožno vykonávať stavebnú činnosť ani inú činnosť, ktorá by mohla ohroziť pamiatkové hodnoty kultúrnej pamiatky. Bezprostredné okolie nehnuteľnej kultúrnej pamiatky je priestor v okruhu desiatich metrov od nehnuteľnej kultúrnej pamiatky; desať metrov sa počíta od obvodového plášťa stavby, ak nehnuteľnou kultúrnou pamiatkou je stavba, alebo od hranice pozemku, ak je nehnuteľnou kultúrnou pamiatkou aj pozemok.

Podľa § 28 ods. 1 pamiatkového zákona môže vlastník nehnuteľnej kultúrnej pamiatky požiadať príslušný krajský pamiatkový úrad o bezplatné poskytnutie odbornej a metodickéj pomoci pri údržbe

nehnutelnosti ako aj požiadať obec a ministerstvo o finančný príspevok. Vlastník má nárok na úhradu preukázateľnej ujmy, ktorá mu vznikne aplikáciou tohto zákona.

Podľa § 28 ods. 2 pamiatkového zákona je vlastník povinný vykonávať na svoje náklady základnú ochranu kultúrnej pamiatky, užívať ju v súlade so zachovaním jej pamiatkových hodnôt, pri zmene vlastníctva oznámiť novému majiteľovi, že objekt je chránenou národnou kultúrnou pamiatkou a strpieť jej označenie, ak tak rozhodol krajský pamiatkový úrad. Pracovníkom príslušného štátneho orgánu má po vzájomnej dohode umožniť vstup do objektu, vyhotovenie základnej fotodokumentácie pre výskumné a dokumentačné účely.

Podľa § 28 ods. 3 pamiatkového zákona vlastník bezodkladne oznámi krajskému pamiatkovému úradu a obci každé poškodenie, ohrozenie alebo zničenie národnej kultúrnej pamiatky. Taktiež je povinný oznámiť každú zamýšľanú zmenu využitia a vypratanie nehnuteľnosti.

Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších ústavných zákonov v čl. 44 ods. 2 ukladá každému povinnosť chrániť a zveľaďovať životné prostredie a kultúrne dedičstvo. Podrobnosti o právach a povinnostiach v súvislosti s touto povinnosťou sú ustanovené zákonom (čl. 44 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky).

Ochrana kultúrneho dedičstva je verejným záujmom, čo vyjadruje aj Deklarácia Národnej rady Slovenskej republiky v uznesení č. 91/2001 Z. z., pričom Slovenská republika je tiež v tejto oblasti viazaná medzinárodnými a európskymi dohovormi o ochrane kultúrneho a prírodného dedičstva.

Vzhľadom na uvedené rozhodol správny orgán tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

Poučenie:

Podľa § 53 a § 54 ods. 1 a 2 správneho poriadku má účastník konania právo podať proti tomuto rozhodnutiu odvolanie na Pamiatkový úrad SR, Cesta na Červený most 6, 814 06 Bratislava, v lehote 15 dní odo dňa oznámenia rozhodnutia účastníkovi konania.

Toto rozhodnutie je preskúmateľné súdom až po vyčerpaní riadnych opravných prostriedkov.

Ing. arch. Pavol Ižvolt, PhD.
generálny riaditeľ

Príloha:

Schematické vyznačenie vyhlásenej národnej kultúrnej pamiatky – Kalvárie v Stupave, na podklade katastrálnej mapy, mierka 1:530.

Rozhodnutie sa doručí – doporučene do el. schránky

1. Rímskokatolícka cirkev, farnosť Stupava, Kalvárska 406/1, 900 31 Stupava
2. Mesto Stupava, Hlavná 1/24, 900 31 Stupava

Rozhodnutie sa doručí - doporučene (po nadobudnutí právoplatnosti):

3. Okresný úrad Malacky - katastrálny odbor, Záhorácka 2942/116, 901 26 Malacky

Na vedomie:

4. Krajský pamiatkový úrad Bratislava
5. Pamiatkový úrad SR - na založenie do spisu (2x)